بايابان شولدەگى ايداڭ قىستاقتار تىك تاراۋ جازدى

ـــ شينجياڭنىڭ اۋىل ـ قىستاقتى گۈلدەندىرۇنىڭ تىڭ تىنىسىنا قۇلاق تۇرگەندە

□ شينحۋا اگەنتسىگىنىڭ تىلشىلەرى گۇ يۇي، شيۇك سۇڭرۇ، شۇي شك

"ئۇيىم سارايداڭ جارقراپ تۇرماسا دا، وزىمە كوپ كوڭىلدىلىك سىيلادى ..." شينجياڭنىڭ حوتانىنداعى كىشكەنتاڭ قىز ايزىبا ابليميت بيىل 12 جاستا، ول جازعان ماقالاسىندا ئۇيىن كەك ئارى جارىق، جانعا جايلى ەتپ سۇرەتتەدى.

كۇنلۇن تاۋى اسپانعا بوي سوزىپ، قۇمدى القاپ ۇزىنا كوسىلىپ جاتىر. شينجياڭنىڭ وڭتۇستىگىندەگى تاكلاماكان شولىمەن جاپسارلاسىپ جاتقان اۋىل ـ قىستاقتار ىلگەرىدە كەدەيلىك جايلاپ، بۇكىل ەلدەگى اۋىر كەدەي ئوڭىر ەسەپتەلەتىن. ىنتىماقتاسا العا باسقان ئار ۇلت بۇقارالارى اسقار تاۋ، قۇمدى القاپتى باعىندىرىپ، 2020 ـ جىلى 11 ـ ايدا شينجياڭ مۇلدەم كەدەيلىكتى تاريحي سىپاتتى جويىپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋدىڭ تولىق ساپالى جاڭاپناماسىن تاپسىردى.

كەدەيلىك قالپاعىن الىپ تاستاۋ سوڭعى كومبە ەمەس، قايتا جاڭا تۇرمىستىڭ، جاڭا كۇرەستىڭ باستاماسى. اۋىل ـ قىستاقتى گۈلدەندىرۇدىڭ جاڭا جورىعىندا شينجياڭ گۈلدەندىرۇ نەگىزىن ۇزدىكسىز بەكەمدەپ، نەگىزدىك قۇرىلعىداعى، الەۋمەتتىك قىزمەت وتەۋدەگى ولقىلىقتاردى تولتاپ، ىشكى ئمانىن كۇشەيتتى؛ گۈلدەندىرۇ جولىن قاراستىرىپ، اۋىل ـ قىستاق كاسىپ سالاسىنىڭ ساپاسىن جوعارىلاتىپ، ونىمدىلىگىن ارتتىردى؛ گۈلدەندىرۇ كارتينىاسىن كەسكىندەپ، تاماشا تۇرمىسقا قادام تاستادى... بايابان شولدەگى ايداڭ قىستاقتار دا تاماشا تۇرمىستىڭ تىڭ تاراۋىن جازۋدا.

گۈلدەندىرۇ نەگىزىن بەكەمدەپ، قايتا كەدەيلەسپەۋدىڭ تومەنگى شەگىن ساقتادى

مىڭ جىلدىق جاپا ـ ماشاقاتقا قوش ايتتى، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋدىڭ جەتىستىگى وڭاي ـ وسپاق قولعا كەلگەن جوق، قايتا كەدەيلەسپەۋ تومەندەگى شەك.

ـــ تومەنگى شەكتى بەرىك ساقتاۋ قايتا كەدەيلەسۋدەن ساقتانۋ مەحانيزمىنىڭ ناقتى ونىمدىلىك كورسەتۋىنىڭ ارقاسىندا بولدى.

2021 ـ جىلدىڭ باسىندا شينجياڭ كەريا اۋدانى لاڭگار اۋىلى يولا ارىش قىستاعىنىڭ تۇرعىنى ئماتسايدى وبۇلاسەن توسىن سالماقتى ناۋقاسقا شالدىعىپ، اۋرۋ كورسەتۋگە قىزۋار اقشا جۇمسايدى، ەمەدەۋدى قامسىزداندىرۇ ساياساتى ئبىر تالاين كوتەرسە دە، وتباسىنىڭ "تىرەگى" بولعان ول اۋرۋ سەبەبىنەن جۇمىس ىستەي الماعاندىقتان، ەندى عانا كەدەيلىكتەن ارىلعان وتباسى قينىشىلىق قىسپاعىنا قايتا تۇسەدى.

"ساياساتتىڭ كومەكتەسۋى ـ سۇيەمەلدەۋى بولماعاندا، بىلتىر نە ىستەرىمدى بىلمەي قالعان ەدىم"، ـ دەدى ئماتسايدى.

شەشۇشى ساتتە قايتا كەدەيلەسۋدەن ساقتاندىرۇ مەحانيزمى رولىن ساۋلەلەندىردى. ۇدايى 3 اي كىرىسى ولشەمگە جەتپەي قالعاندا، قىستاق كادرلارى دەر كەزىندە ونىڭ وتباسىنا كەلىپ، قوسىمشا قاراجات ئوتىنىش ەتپ، قۇتقارۋ كومەك قاراجاتىن بەرىپ، قينىشىلقتارىن شەشتى. "15 مىڭ يۋان قۇتقارۋ كومەك قاراجاتىنىڭ ارقاسىندا مەنىڭ ناۋقاس كورسەتۋ اۋرتپالىعىم جەڭىلدەپ، وتباسىمنىڭ قىينىلىعىن جەڭىلدەتتى"، ـ دەدى ئماتسايدى قۇانا.

2021 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 9 ـ كۇنى تۇسىرىلگەن شينجياڭ كەريا اۋدانى داريابويى اۋىلى شينسۇن قىستاعىنىڭ ئبىر شەتى (ۇشقىش ايپاراتپەن تۇسىرىلگەن سۇرەت). □ سۇرەتتى شينحۋا اگەنتسىگىنىڭ ئتلىشىسى شيۇك سۇڭرۇ تۇسىرگەن

بۇل شينجياڭنىڭ قايتا كەدەيلەسۋدەن ساقتانۋدى قاداعالاۋ، ساقتاندىرۇ جانە كومەكتەسۋ ـ سۇيەمەلدەۋ مەحانيزمىنىڭ ئبىر جولعى ئساتتى امالياتى. اۋتونومياليا رايوننىڭ ئبىر تۇتاس ورنالاستىرۋىنا ساي، شينجياڭدا جەر ـ جەر قايتا كەدەيلەسۋدەن ساقتانۋدىڭ يكەمدى باسقارۋ جانە كومەكتەسۋ ـ سۇيەمەلدەۋ مەحانيزمنە قاتىستى شارالاردى جولعا قويىپ، اتقارىپ، كەدەيلىكتەن ارىلۋدى تۇراقسىز وتباسىلاردى، كەدەيلەسۋ جيەگىندە تۇرعان وتباسىلاردى جانە تۇتقىندالعان اۋىر قينىشىلىقتاعى ۇشىراعان وتباسىلاردى قاداعالاۋ، كومەكتەسۋ ـ سۇيەمەلدەۋدى ئتۇيىندى كۇشەيتىپ، قايتا كەدەيلەسۋدەن ساقتانۋدىڭ تومەنگى شەگىن بەكەمدەدى.

ـــ تومەنگى شەكتى بەرىك ساقتاۋ اۋىل ـ قىستاق نەگىزدىك قۇرىلعىلارىن بارىنشا جاقسارتۋدىڭ ارقاسىندا بولدى.

وتكەن كۇندەردى ەستەن شىعارماۋ ئۇشىن، ايزىبانىڭ اكەسى ابليميت نامىتوللا وزدىگىنەن "شارۋالار مۇراجايىن" سالدى، وعان قويىلعان كونە اۋىل شارۋاشىلىق قۇرالدارى، اعاشتان جاسالعان دوڭگەلەك، تۇرمىس بۇيىمدارى ونىڭ قازىرگى باردام ۇيىمەن ايقىن پارىق قالىپتاستىردى.

ابليميتتىڭ اكەسى وعان وتكەندەگى كەدەيلىك جايلاعان كۇندەردى ەستەن شىعارماۋدى، قاقاعان ايىز ايلارى ەك جاپالى بولىپ، بالشىقتان سالىنعان ئۇيدىڭ بۇرىش ـ بۇرىشىنان جەل گۇلەپ، بەتى ـ قول قىزارىپ دومبىعىپ، بۇكىل ۇيدەگى لەر ساكىنىڭ ۇستىندە ۇيلىعىپ وتىراتىندىعىن ايتتى.

بۇگىنگى كۇندە حالقتى بايىتۋ بوينىنشا سالىنعان بەيقۇت ۇيلەر كەك دە جارىق، توك پار جىلى ئارى ورتانى لاستامايدى، اۋلاعا ئتۇرلى كوكونىس، جەمىس اعاشتارى ەگىلگەن، قورالار تاۋقتار مەن قويلارعا تولعان. "قازىر قىستاقتا اسفالت جول جاتقىزىلىپ، ساياحاتشىلار بارعان سايىن كوبەيدى"، ـ دەدى ابليميت، ـ "بۇرىن ويلاۋعا دا باتىلدىق ەتە المايتىن 'شارۋالار مۇراجايى' دا سالىنىدى!".

السقا كوز جىبەرسەڭىز، تاكلاماكان ئشولىن وراپ جاتقان تەمىر جولدا كوپ وتپەي تۇتاس لەنيا بوينشا پويەز قاتىناي، وڭتۇستىك شينجياڭ تابيعي گاز ارقىلى حالققا يگىلىك جەتكىزۇ ينجەنەرياسى ئساتتى جۇرىلۋدە، نەشە ميلليوندىعان وتباسى وتىن تەرەتىن كۇندەرگە قوش ايىتىستى... ساپارعا شىعۇ قيىن بولۇ، توك ىستەتۇ قيىن بولۇ، سۇ ئشۇ قيىن بولۇ، حابارلاسۇ قيىن بولۇ سياقتى كەدەي وڭىرلەردىڭ داۋىنا ۇزاق ۋاقىت بويى تۇساۋ بولىپ كەلگەن وسال تۇستار ئبىر ـ ئشى ـ سىرتى تازا دا رەتتى ەكەنىن كورەسىز، قىستاقتىڭ باس جاعىنداعى ەگىنشىلىك ماداەنيەت الاڭىندا ئتىزىلىپ تۇرعان ئتۇرلى پىشىندەگى ئشوپ قۇرىشاقتار جەرگىلىكتى ورىننىڭ ەگىنشىلىك ماداەنيەتىن تاراتۋمەن بىرگە ساياحاتشىلاردى وسىندا كىدىرۇگە باۋراۋدا.

ئبىدايدىڭ ۇزارعان كاسىپ سالاسى تىزبەگىنە سۇيەنگەن ياۋجانزى قىستاعى السى ـ جاقىنعا اتى ايگىلى باي قىستاققا اينالدى. قازىر وندا 443 وتباسى بار، 2020 ـ جىلى جان باسىندىق تازا كىرىسى 24 مىڭ 180 يۋانعا جەتتى.

مال شارۋاشىلىعى شينجياڭنىڭ ئداستۇرلى نەگىزدىك كاسىپ سالاسى جانە باسىمدىققا يە كاسىپ سالاسى، جۇىق جىلداردان بەرى شينجياڭ مال شارۋاشىلىعىنداعى ئرى وڭىردەن مال شارۋاشىلىعىنداعى قۇاتتى وڭىرگە قادام باسۋدى جەدەل ىلگەرىلەتۋدى ورتاعا قويدى، ئبىر توپ باستاماشى كاسىپورىندارداڭ باستاماشىلىعىندا كاسىپ سالاسى شوعىرى بىرتىندەپ قالىپتاسىپ كەلەدى.

"بوران سوقسا ۇشار تاس، بار الاپقا ئشوپ شقپاس"، بۇل جۇرتشىلىقتىڭ قۇبا تۇزگە بولعان داعدىلى تۇسىنىگى. الايدا قۇبا تۇزگە قۇرىلعان قاراقاش اۋدانى وسى زامانعى اۋىل شارۋاشىلىعى كاسىپ سالاسى باقشاسىنا بارار بولساڭىز، كوز الدىنداعى كورىنىسكە تاڭ قالار ەدىڭىز ـــ شينجياڭ مەيبىتى ازىق ـ تۇلىك شەكتى سەرىكتەستىگى كۇننە 200 مىڭ ەتتى تاۋىق مانەرلەپ، 140 سۇىق تىزبەكتى زات تاسمالى اۋتوكولىگى تولىق اينالىمعا تۇسەدى؛ جاقىن ماڭداعى شينجياڭ ۋانفىڭ مال شارۋاشىلىعىن دامىتۋ شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ جىلدىق مانەرلەۋ قۇاتى 3 ميللیون تۇياق سويىس قوينا جەتپ، ئوسىرۋ، باعۋ، سويۋ، ساتۋ سندى تۇتاس كاسىپ سالاسى تىزبەگىن قۇردى.

ئبىر تۇردەگى كاسىپ سالاسىن گۇلدەندىرىپ، سول وڭىردەگى حالققا تيىمدىلىك جەتكىزدى.

كوز الدا ئبىر ـ بىرلەگەن كاسىپ سالاسى باقشاسى تيانشان الابىندا گۇلدەنە باستاپ، جاشىك ـ جاشىك ەرەكشە ونىمدەر بۇكىل ەلگە جونەلتىلىپ، ئارقايسى جەردەگى كورىكەم كورىنىستەر توڭىرەكتىڭ ئتورت بۇرىشىندا ساياحاتشىلاردى "ئسوزسىز كەلۇگە" باۋرادى... شينجياڭنىڭ ئارقايسى جەرلەرىنىڭ ئوز جەرىنىڭ ناقتى جاعدايىنا نەگىزدەلە وتەرىپ دامىتقان ەرەكشە كاسىپ سالاسى بەرىككەن كۇش ۇيىستىرىپ، جۇدىرىقتاي جۇمىلىپ، اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇدە بار كۇشپەن دەمەۋدە.

گۇلدەندىرۇ جوباسىن سىزىپ، بايابان شولدەگى ايداڭ قىستاقتىڭ ومىرشەڭدىك كۇشىن ايگىلەدى

شينجياڭ حوتان ايماعى كەريا اۋدانى داريابويى اۋىلى شينسۇن قىستاعى ەندى عانا "2 جاسقا" تولدى، قونىس جاڭالاپ كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ بوينشا كوشىرۋ ينجەنەرياسى اتقارىلعاننان كەيىن قۇرىلعان جاڭا قىستاق. بۇرىنعى قىستاق اۋدان قالاشعىنان شالعايدا بولىپ، ئشولدىڭ دشكى وڭىرىنە 200 كيلومەتردەي سۇعىنىپ جاتقاندىقتان، تاس جول بارماعان، سۇ جەتكىزىلمەگەن، ۇلكەن ەلەكتر تورى تارتىلماعان، "ەك سوڭعى قۇمدى ئشول تايپاسى" دەپ اتالعان.

"كوشپ شىققاننان كەيىن كونە قىستاقتى قايتۋ كەرەك؟". جاڭا كوشىرۋ ئتۇيىنى اۋدان قالاشعىنان نەبارى 90 كيلومەتر قاشىقتىقتا بولعانىمەن، ئدال وسى سۇراق داريابويى اۋىلدىق پارتكومنىڭ شۇجيى جيا سۇنپىڭنىڭ كوكەينىندە شەشىم تاپپاي ۇزاق ۋاقىت ساقتالدى.

حالقتىڭ اقشا قاپشىعىن قامپايتۋ كەرەك، الايدا اقشا قاپشىعىن قامپايتۋمەن عانا توقتاۋعا بولمايدى. كاسىپ سالاسىن گۇلدەندىرۇ، ەكولوگياسى قونىسقا جايلى بولۇ، اۋىل سالتى ورىكەنىەتتى بولۇ، باسقارۋى ئونىمدى بولۇ، ماداەنيەتى گۇلدەنگەن بولۇ ـــ اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇدەگى شەشۇشى ماسەلەلەردىڭ ئبىرى سانالادى.

ئبىز كونە قىستاقتىڭ اۋەلگى بەينەسىن ساقتاپ قالۋعا بەكىم جاساپ، كونە قىستاقتىڭ تاريحى، ماداەنيەتى ەمەن جارالىلىستىق كورىنىسىن ەڭ جوعارى شەكتە قورعاپ، قىستاق تۇرعىندارىنىڭ شارباق ئۇيدى كورە الۋنا، قۇدىقتى كورە الۋنا، اۋىل ساعىنىشىن ەستە ساقتاۋنا مۇمكىندىك جاسادىق ئارى مال شارۋاشىلىعى باعمىشىلىعىن جانە ساياحات كاسىبىن ۇيلەسىمدى دامىتتىق، سونىمەن بىرگە جاڭا كوشىرۋ تۇيىننىدە وسى زامانعى ەگىمشىلىكتى، باعمىشىلىقتى جۇرەكتىلىكپەن دامىتتىق"، ـ دەدى جيا سۇنپىڭ.

قازىر قىستاقتا ەگىلگەن دايۇن قازىلا باستادى، مال شارۋاشىلىعى باعمىشىلىق سەلبەستىك كووپەراتيۋىندەگى وسمەدەگى قوي 20 مىڭعا جەتتى، ساياحاتپەن اينالىساتىن قاتىستى دىقان ـ مالشىلار 30 ادامنان استى.

سونىمەن بىرگە جاڭا كوشىرۋ ئتۇيىننىڭ ئتورت توڭىرەگى جاسىل القاپپەن قورشالعان: جاڭادان وتىرعىزىلعان توراڭعى، 2020 ـ جىلى ەگىلگەن مىڭ مۇعا جۇىق سەكسەۋىل ورمانى يرەلەڭدەپ اعىپ جاتقان كەريا وزەنىمەن بىرگە سارى قۇم تەڭىزىندەگى كوزگە وتتاي باسىلاتىن كوركەم كورىنىسكە اينالدى.

كەزىندەگى "قۇمداعى جالعىز قىستاق" جاسىل داڭۇ جولىمەن، ەكولوگياسى جانعا جايلى اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇ جولىمەن ئجۇردى.

ەكونومىكالىق شارت ـ جاعداي جەدەل جوعارىلاپ، وعان قوسا ەكولوگياسى جانعا جايلى تۇرمىس شارت ـ جاعدايى بولعاندىقتان، كوپتەگەن جاستار اۋىل اراسىندا ەگىنشىلىكپەن اينالىسۋدى قۇانىش سانايتىن بولدى.

31 جاستاعى تۇرسۇنماموت يمىن 2019 ـ جىلى تاۋ قوينىنان كوشىپ شعىپ قاعىلعان اۋدانى اقتاش قالاشعىنا كەلدى، كەزىندە مالشى بولعان ول كوكونىس ەگۇ تەحنيكاسىن ۇيرەنە باستادى. بىلتىر 7 ـ ايدا ول اربىرەۋىن جىلىنا 5000 يۋاندىق باعاممەن 7 قالتقىنى كوتەرەمەگە الدى، مۇنىڭ ىشىندەگى تورتەۋىنە قىزاناق ەكتى، ۇشەۋىنە قارىبز، قاۋىن جانە ماۋسىم تالعامايتىن كوكونىس ەكتى.

"بىرنەشە كۇننىڭ الدىندا عانا ئبىر دۇركىن پىسقان قىزاناقتى ساتتىم، جىلدىق كىرىسىم 50 مىڭ يۋاننان استى، بيىل تاعى 3 قالتقى كوتەرەمەگە الماقشىمىن". تۇرسۇنماموت بىلاي دەدى: كوشپ كەلگەننەن كەيىن قىستاق مەرزىم ساين ئتۇرلى كۇرستار اشتى، تەك قۇلشىنعاندا عانا، ئسوز جوق، بايۋعا بولادى.

بۇگىنگى تاڭدا اقتاش قالاشعىن ەگىمشىلىك، باعمىشىلىق بازاسىن، اۋىل ـ قىستاق سەحنى، كوشە بويى ساۋدا دۇكەندەرىن، اۋىل شارۋاشىلىعى ساۋدا بازارىن قۇرىپ، تۇرمىس، ئوندىرىس شارت ـ جاعدايىن ۇزدىكسىز جاقسارتتى. 2018 ـ جىلدان باستاپ كوشپ كەلگەن 14 مىڭ ەگىنشى ـ مالشى وسى ارادا تىنىش ئومىر، شات ـ شادىمان تىرشىلىك ەتپ، جالىندى جاستار داۋىعا بەت الدى.

بۇگىنگى شينجياڭداعى ئار ۇلت بۇقارالارى ۇزدىكسىز جۇرگىزىپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋ جەتىستىگىن بەكەمدەۋدە، كەڭەيتۋدە اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇمەن جاندى ۇشتاسىتىرۇدە جۇزەگە اسىرۇ ئۇشىن ۇزدىكسىز قۇلشىنۋدا.

(قاتىناسقان ئتلىشى سۇ چۇان ـ ي)

(شينحۋا اگەنتسىگىنىڭ 1 ـ ايدىڭ 11 ـ كۇنى ۇرىمجىدەن بەرگەن حابارى)

گۇلدەندىرۇ جولىن قاراستىرىپ، ەرەكشە كاسىپ سالاسىنىڭ دارەجەسىن جوعارىلاتتى

"بىلتىر وتباسىمنىڭ 16 مۇ جەرىنە ەككەن جاڭعاقتان تاعى دا مول ئونىم الدىم، ساتىپ الۋ باعاسىنان مۇلدە الاڭدامايمىن"، ـ دەدى "جۇڭگونىڭ جاڭعاق مەكەنى" اتانعان شينجياڭ قاشقارىنىڭ قاعىلىق اۋدانى جەتىملىقۇم اۋىلىندا تۇراتىن شارۋا تۇرانيسا ابليميت كۇلە سويلەپ.

وعان جەرگىلىكتى ورىندىعى باستاماشى كاسىپورىن شينجياڭ مەيجيا ازىق ـ تۇلىك، سۇسىن شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ بەرگەن جاڭعاق زاكازى زور سەنىم سيلاپ وتىر. جاڭعاقتى مانەرلەۋدە شيكىزاتپەن قامداۋمەن بىرگە، ول تاعى سەرىكتەستىكتىڭ قىزمەتكەرى، "مەن جاڭعاق ەكپەگەن كۇندە دە، ايىنا 2300 يۋان ەڭبەكاقى الامىن".

اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇدىڭ تەتىگى ـــ كاسىپ سالاسىن گۇلدەندىرۇ.

2021 ـ جىلدان بەرى شينجياڭنىڭ اۋىل ـ قىستاق كاسىپ سالالارى ساپاسىن جوعارىلاتىپ، دارەجەسىن ئوسىرىپ، وتىكەندەگى ئداستۇرلى ەگىمشىلىكتىڭ، باعمىشىلىقتىڭ ورنىن ئبىر توپ جوعارى ساپالى دامعان ەرەكشە كاسىپ سالالارى باسىپ، وسىزاماندانعان ئوندىرۇ، باسقارۋ بارعان سايىن جالپىلاسىپ، 1 ـ ، 2 ـ ، 3 ـ كاسىپتىڭ توعىسۋى جەدەلدەپ، زورايعان اۋىل ـ قىستاق كاسىپ سالالارى اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇدىڭ ماڭىزدى تىرەگىنە اينالدى.

تۇرانيسا تۇرعان قاعىلىق اۋدانىندا 2021 ـ جىلى جاڭعاق ەگىلگەن جەر اۋدانى 580 مىڭ مۇ بولىپ، جاڭعاقتىڭ جىلدىق ئونىمى 120 مىڭ تونناعا جەتىپ، سول ارادىعى ئداستۇرلى جەتەكشى كاسىپ سالاسى، حالقتى بايىتۋ كاسىپ سالاسى بولدى.

بۇگىنگى تاڭدا قاعىلىق اۋدانى "اۋداندا باستاماشى كاسىپورىن بولۇ، اۋىلدا ەگىمشىلىك بازاسى بولۇ، قىستاقتا سەلبەستىك كووپەراتيۋى بولۇ" سىندى كاسىپ سالاسىن دامىتۋ ارناسىن قالىپتاستىردى، تۇتاس اۋداندا 40تان استام "اۋىل ـ قىستاق سەحى" قۇرىلدى، اۋىل ـ قىستاقتاعى 3000نان استام ارتىق ەڭبەككۇشتى ەسىك الدىندا جۇمىستاندىرۇعا باۋرادى، شارۋالاردىڭ اقشا قاپشىعى جىلدان ـ جىلعا قامپايدى.

جاڭعاقتىڭ حيكاياسى سياقتى اقسۇ الماسى، كورلا المۇرتى، تۇرپان ئجۇزدىمى... تارىم ويپاتىن اينالعان جەمىس ـ جيدەك ەرەكشە ونىمدەرى دە ساپاسىن جوعارىلاتىپ، ونىمدىلىگىن ارتتىردى.

جاقسى دامعانداڭى 1 ـ ، 2 ـ ، 3 ـ كاسىپكە تۇتاسىپ، ەرەكشە ەگىمشىلىكتى، جىنىتكەتەي مانەرلەۋدى، اۋىل ـ قىستاق ساياحاتىن ئوزارا ۇشتاستىردى. شينجياڭ شونجى اۋدانى ياۋجانزى قىستاعى مىنە مۇنىڭ مىسالى.

شارۋادان كاسىپورىن ئشي كەسپە سەحنىڭ مەڭگەرۋشىسىنە اينالعان قىستاق تۇرعىنى ۋاڭ جياكۇي اتا ـ باباسىنان تارتىپ ئبيداي ەگىپ كەلگەن، ول قازىر سەح ئوندىرىسىنىڭ تۇتاس ئتارتىبىن باقلاپ ـ باسقارۋعا جاۋاپتى. "ايلىق تۇراقتى ەڭبەكاقىم 6000 يۋان، اقشا تاپقانان بەرى باقىت سەزىمىم جوعارىلادى"، ـ دەدى ۋاڭ جياكۇي، ـ بۇل كىرىس قىستاقتاعى سەلبەستىك كووپەراتيۋىنىڭ تابىس ئبولىسىن قامتىمايدى.

سونىمەن بىرگە ياۋجانزىنىڭ ەگىنشىلىك ماداەنيەت، ساياحاتى دا بىرتە ـ بىرتە داۋىدا. قىستاقتىڭ اسفالت جولدارىندا جۇرسەڭىز، شارۋالاردىڭ ۇيلەرىنىڭ ارتىنان بەرى ياۋجانزىنىڭ ەگىنشىلىك ماداەنيەتىنە ئىلىنىپ تۇرعان ەكەنىن كورەسىز. قىستاقتىڭ باس جاعىنداعى ەگىنشىلىك ماداەنيەت الاڭىندا ئتىزىلىپ تۇرعان ئتۇرلى پىشىندەگى ئشوپ قۇرىشاقتار جەرگىلىكتى ورىننىڭ ەگىنشىلىك ماداەنيەتىن تاراتۋمەن بىرگە ساياحاتشىلاردى وسىندا كىدىرۇگە باۋراۋدا.

ئبىدايدىڭ ۇزارعان كاسىپ سالاسى تىزبەگىنە سۇيەنگەن ياۋجانزى قىستاعى السى ـ جاقىنعا اتى ايگىلى باي قىستاققا اينالدى. قازىر وندا 443 وتباسى بار، 2020 ـ جىلى جان باسىندىق تازا كىرىسى 24 مىڭ 180 يۋانعا جەتتى.

مال شارۋاشىلىعى شينجياڭنىڭ ئداستۇرلى نەگىزدىك كاسىپ سالاسى جانە باسىمدىققا يە كاسىپ سالاسى، جۇىق جىلداردان بەرى شينجياڭ مال شارۋاشىلىعىنداعى ئرى وڭىردەن مال شارۋاشىلىعىنداعى قۇاتتى وڭىرگە قادام باسۋدى جەدەل ىلگەرىلەتۋدى ورتاعا قويدى، ئبىر توپ باستاماشى كاسىپورىندارداڭ باستاماشىلىعىندا كاسىپ سالاسى شوعىرى بىرتىندەپ قالىپتاسىپ كەلەدى.

"بوران سوقسا ۇشار تاس، بار الاپقا ئشوپ شقپاس"، بۇل جۇرتشىلىقتىڭ قۇبا تۇزگە بولعان داعدىلى تۇسىنىگى. الايدا قۇبا تۇزگە قۇرىلعان قاراقاش اۋدانى وسى زامانعى اۋىل شارۋاشىلىعى كاسىپ سالاسى باقشاسىنا بارار بولساڭىز، كوز الدىنداعى كورىنىسكە تاڭ قالار ەدىڭىز ـــ شينجياڭ مەيبىتى ازىق ـ تۇلىك شەكتى سەرىكتەستىگى كۇننە 200 مىڭ ەتتى تاۋىق مانەرلەپ، 140 سۇىق تىزبەكتى زات تاسمالى اۋتوكولىگى تولىق اينالىمعا تۇسەدى؛ جاقىن ماڭداعى شينجياڭ ۋانفىڭ مال شارۋاشىلىعىن دامىتۋ شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ جىلدىق قۇاتى 3 ميللیون تۇياق سويىس قوينا جەتپ، ئوسىرۋ، باعۋ، سويۋ، ساتۋ سندى تۇتاس كاسىپ سالاسى تىزبەگىن قۇردى.

ئبىر تۇردەگى كاسىپ سالاسىن گۇلدەندىرىپ، سول وڭىردەگى حالققا تيىمدىلىك جەتكىزدى.

كوز الدا ئبىر ـ بىرلەگەن كاسىپ سالاسى باقشاسى تيانشان الابىندا گۇلدەنە باستاپ، جاشىك ـ جاشىك ەرەكشە ونىمدەر بۇكىل ەلگە جونەلتىلىپ، ئارقايسى جەردەگى كورىنىستەر توڭىرەكتىڭ ئتورت بۇرىشىندا ساياحاتشىلاردى "ئسوزسىز كەلۇگە" باۋرادى... شينجياڭنىڭ ئارقايسى جەرلەرىنىڭ ئوز جەرىنىڭ ناقتى جاعدايىنا نەگىزدەلە وتەرىپ دامىتقان ەرەكشە كاسىپ سالاسى بەرىككەن كۇش ۇيىستىرىپ، جۇدىرىقتاي جۇمىلىپ، اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇدە بار كۇشپەن دەمەۋدە.

گۇلدەندىرۇ جوباسىن سىزىپ، بايابان شولدەگى ايداڭ قىستاقتىڭ ومىرشەڭدىك كۇشىن ايگىلەدى

شينجياڭ حوتان ايماعى كەريا اۋدانى داريابويى اۋىلى شينسۇن قىستاعى ەندى عانا "2 جاسقا" تولدى، قونىس جاڭالاپ كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ بوينشا كوشىرۋ ينجەنەرياسى اتقارىلعاننان كەيىن قۇرىلعان جاڭا قىستاق. بۇرىنعى قىستاق اۋدان قالاشعىنان شالعايدا بولىپ، ئشولدىڭ دشكى وڭىرىنە 200 كيلومەتردەي سۇعىنىپ جاتقاندىقتان، تاس جول بارماعان، سۇ جەتكىزىلمەگەن، ۇلكەن ەلەكتر تورى تارتىلماعان، "ەك سوڭعى قۇمدى ئشول تايپاسى" دەپ اتالعان.

"كوشپ شىققاننان كەيىن كونە قىستاقتى قايتۋ كەرەك؟". جاڭا كوشىرۋ ئتۇيىننىڭ اۋدان قالاشعىنان نەبارى 90 كيلومەتر قاشىقتىقتا بولعانىمەن، ئدال وسى سۇراق داريابويى اۋىلدىق پارتكومنىڭ شۇجيى جيا سۇنپىڭنىڭ كوكەينىندە شەشىم تاپپاي ۇزاق ۋاقىت ساقتالدى.

حالقتىڭ اقشا قاپشىعىن قامپايتۋ كەرەك، الايدا اقشا قاپشىعىن قامپايتۋمەن عانا توقتاۋعا بولمايدى. كاسىپ سالاسىن گۇلدەندىرۇ، ەكولوگياسى قونىسقا جايلى بولۇ، اۋىل سالتى ورىكەنىەتتى بولۇ، باسقارۋى ئونىمدى بولۇ، ماداەنيەتى گۇلدەنگەن بولۇ ـــ اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇدەگى شەشۇشى ماسەلەلەردىڭ ئبىرى سانالادى.

ئبىز كونە قىستاقتىڭ اۋەلگى بەينەسىن ساقتاپ قالۋعا بەكىم جاساپ، كونە قىستاقتىڭ تاريحى، ماداەنيەتى ەمەن جارالىلىستىق كورىنىسكە ەڭ جوعارى شەكتە قورعاپ، قىستاق تۇرعندارىنىڭ شارباق ئۇيدى كورە الۋنا، قۇدىقتى كورە الۋنا، اۋىل ساعىنىشىن ەستە ساقتاۋنا مۇمكىندىك جاسادىق ئارى مال شارۋاشىلىعى باعمىشىلىعىن جانە ساياحات كاسىبىن ۇيلەسىمدى دامىتتىق، سونىمەن بىرگە جاڭا كوشىرۋ تۇيىننىدە وسى زامانعى ەگىمشىلىكتى، باعمىشىلىقتى جۇرەكتىلىكپەن دامىتتىق"، ـ دەدى جيا سۇنپىڭ.

قازىر قىستاقتا ەگىلگەن دايۇن قازىلا باستادى، مال شارۋاشىلىعى باعمىشىلىق سەلبەستىك كووپەراتيۋىندەگى وسمەدەگى قوي 20 مىڭعا جەتتى، ساياحاتپەن اينالىساتىن قاتىستى دىقان ـ مالشىلار 30 ادامنان استى.

سونىمەن بىرگە جاڭا كوشىرۋ ئتۇيىننىڭ ئتورت توڭىرەگى جاسىل القاپپەن قورشالعان: جاڭادان وتىرعىزىلعان توراڭعى، 2020 ـ جىلى ەگىلگەن مىڭ مۇعا جۇىق سەكسەۋىل ورمانى يرەلەڭدەپ اعىپ جاتقان كەريا وزەنىمەن بىرگە سارى قۇم تەڭىزىندەگى كوزگە وتتاي باسىلاتىن كوركەم كورىنىسكە اينالدى.

كەزىندەگى "قۇمداعى جالعىز قىستاق" جاسىل داڭۇ جولىمەن، ەكولوگياسى جانعا جايلى اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇ جولىمەن ئجۇردى.

ەكونومىكالىق شارت ـ جاعداي جەدەل جوعارىلاپ، وعان قوسا ەكولوگياسى جانعا جايلى تۇرمىس شارت ـ جاعدايى بولعاندىقتان، كوپتەگەن جاستار اۋىل اراسىندا ەگىنشىلىكپەن اينالىسۋدى قۇانىش سانايتىن بولدى.

31 جاستاعى تۇرسۇنماموت يمىن 2019 ـ جىلى تاۋ قوينىنان كوشىپ شعىپ قاعىلعان اۋدانى اقتاش قالاشعىنا كەلدى، كەزىندە مالشى بولعان ول كوكونىس ەگۇ تەحنيكاسىن ۇيرەنە باستادى. بىلتىر 7 ـ ايدا ول اربىرەۋىن جىلىنا 5000 يۋاندىق باعاممەن 7 قالتقىنى كوتەرەمەگە الدى، مۇنىڭ ىشىندەگى تورتەۋىنە قىزاناق ەكتى، ۇشەۋىنە قارىبز، قاۋىن جانە ماۋسىم تالعامايتىن كوكونىس ەكتى.

"بىرنەشە كۇننىڭ الدىندا عانا ئبىر دۇركىن پىسقان قىزاناقتى ساتتىم، جىلدىق كىرىسىم 50 مىڭ يۋاننان استى، بيىل تاعى 3 قالتقى كوتەرەمەگە الماقشىمىن". تۇرسۇنماموت بىلاي دەدى: كوشپ كەلگەننەن كەيىن قىستاق مەرزىم ساين ئتۇرلى كۇرستار اشتى، تەك قۇلشىنعاندا عانا، ئسوز جوق، بايۋعا بولادى.

بۇگىنگى تاڭدا اقتاش قالاشعىنا ەگىمشىلىك، باعمىشىلىق بازاسىن، اۋىل ـ قىستاق سەحنى، كوشە بويى ساۋدا دۇكەندەرىن، اۋىل شارۋاشىلىعى ساۋدا بازارىن قۇرىپ، تۇرمىس، ئوندىرىس شارت ـ جاعدايىن ۇزدىكسىز جاقسارتتى. 2018 ـ جىلدان باستاپ كوشپ كەلگەن 14 مىڭ ەگىنشى ـ مالشى وسى ارادا تىنىش ئومىر، شات ـ شادىمان تىرشىلىك ەتپ، جالىندى جاستار داۋىعا بەت الدى.

بۇگىنگى شينجياڭداعى ئار ۇلت بۇقارالارى ۇزدىكسىز جۇرگىزىپ، كەدەيلىكتەن ارىلتۇدان قامال الۋ جەتىستىگىن بەكەمدەۋدە، كەڭەيتۋدە اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۇمەن جاندى ۇشتاسىتىرۇدە جۇزەگە اسىرۇ ئۇشىن ۇزدىكسىز قۇلشىنۋدا.

(قاتىناسقان ئتلىشى سۇ چ